

165. BÖHM VILMOS KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Råsunda, 1945. december 12.)

Kedves Elnök Uram,

néhány nappal ezelőtt írtam kimerítő levelet, s ma újra kötelességem, hogy Hozzád forduljak információkkal és kérésekkel.

1. Tegnap ide érkezett Gerendás Tibor, a szoc. dem. párt tagja, Bán iparügyi miniszter megbízottja, különböző kereskedelmi tárgyalások lebonyolítása ügyében.

2. Több levelet hozott számomra, amelyek szerint a legközelebbi alkalommal utaznak haza. Az említett kinevezés dolgában beszéltek a miniszterelnökkel és Gyöngyösi-vel, mindkettő a dolgot helyesli. De természetes, hogy más tényezők is beleszólnak a dologba - ha nem is a személyes, de a tárgyi véglegesítés kérdése, illetve elintézése tőlük függ. De haza kell mennem, mert azt kívánják, hogy otthon ismerjem meg a gazdasági és politikai helyzetet.

Tehát utazom. Ma megyünk a jegy, illetve repülőhely miatt érdeklődni. Arra kérlek, Elnök Uram, hogy lehetőleg *postafordultával* tudasd velem utasításaidat és kívánságaidat. Az általános irány megmarad, amint azt számtalan levélben jeleztem. Lehet, hogy 10 nap múlva indul a repülő, szeretném, ha leveled addig ideérkezne.

Kérek arra nézve is értesítést, mikor szándékozol hazautazni. Én úgy számítom, ha minden elintéződik, akkor január végén vagy február elején ismét Stockholmban vagyok.

Budapesti címem: Budapest V. Fürst Sándor 43. V., Böhm István mérnök címén.

3. A magyar gazdasági helyzet gyökérproblémája a szénkérdés, és az élelmiszer-probléma. Ezen akar, ezen *kell* segíteni mindenkinek. Bán¹ miniszternek a kiküldetéssel ez volt a célja. A bányászok nem tudnak dolgozni, mert nincs ruhájuk, cipőjük és élelmiszerük.

E katasztrofális helyzet megszüntetése érdekében kérjük a Te támogatásodat, Elnök Uram. A terv a következő. Igyekezzél kijárni az angoloknál, hogy

I. A leszerelt hadsereg használtruha- és cipőkészletéből a lehető legnagyobb mennyiséget bocsássonak Magyarországra rendelkezésére. Ha lehet, mint ajándékot, ha kell, mint megfizetendő árut. Az összeg nem lehet túlságos nagy, tehát a hitel kérdése nem fog akadályokba ütközni.

Az anyag olyan is lehet, amelyet Angliában nem tudnak és nem akarnak már használni. Otthon kijavíttatják, és a szegény bányamunkás, aki vízben és a köves bányában kénytelen dolgozni, boldog lesz, ha nem meztaláb kell dolgoznia az újjáépítésen. Az áldozatkészség megható. De ennek az áldozatkészségnek vajmi kevés a haszna. Megsebesülnek, és napokig, ha nem hetekig munkaképtelenné válnak.

Az ügy elintézése rendkívül sürgős.

II. Mennél több ruhát kapnak, annál nagyobb a siker. Mert ha marad ruha és cipő, azokat a mezőgazdasági lakoságnak juttatják, ahonnan ezen az úton lehet megint élelmiszert szerezni a városi munkásságnak.

III. Ruházati cikkek alatt alsó- és felsőruhát értenek, mert mindkét nemű ruházati cikkben nagy a hiány.

IV. A szállítás kérdésében az angoloktól kérnek intézkedést. Valamilyen módon oda kell juttatni, *de sürgősen*.

V.azonfelül azt kéri a magyar iparügyi kormányzat, hogy az angol hadsereg[től] leszerelt és leszerelendő *személy- és teherjárművek*, jeepek és traktorok egy tekintélyes részét *adják bér munkára* át Magyarországnak. A magyar ipar, főleg a gépipar világhírű szakmunkájával a legkiválóbb munkát fogja elvégezni. Angliának *nem is kerülne kész-*

pénzébe a javítás. A járművek egy részét a *bérmunka megtérítése* fejében átengedik Magyarországnak, a többit Anglia oda diszponálja, ahova akarja, persze Magyarország is átveszi fizetés ellenében. Csak a fizetési határidőt kell kitolni.

Kedves Elnök Uram, tudom, hogy a mai helyzetben nehéz számodra a kérdés *közvetlen* elintézése. Éppen azért a következő tervet eszeltem ki. E levél másolatát elküldöm Prágernek, akit felkérek, hogy lépjen Veled azonnal ebben az ügyben érintkezésbe. Ő talán kezdeményezheti a dolgot a Labour illetékes emberénél, és Te támogatnád más oldalról. Bizonyos, hogy kettesben megtaláljátok a leghelyesebb módot a sikeres elintézés biztosításához.

Tudom, Elnök Uram, hogy az első pillanatban úgy tetszik, hogy itt egy szinte jelentéktelen kérdés, szállítási vagy ajándékozási ügy elintézéséről van szó.

Sajnos, ez nem egy jelentéktelen, hanem centrális kérdés. A termelés megindításáról van szó, a közlekedés megjavításáról, a munkások élelmezésének valamelyes biztosításáról akarnak ezen a módon gondoskodni.

Nem akarom ecsetelni az otthoni gazdasági helyzetet. Gerendás elvtársam a legnagyobb őszinteséggel ismertette velem a gigászi nehézségeket. Szinte azt kell mondani: ezeknek megoldásától függ a demokrácia további sorsa. Ez csengett ki Vorosilov marsall tegnapelőtt tartott beszédéből is, amelynek részleteit a rádióban hallottam.

Ezért biztos vagyok abban, hogy Te, Elnök Uram, mindent megkísérelsz, hogy ez a *mentőakció* sikerüljön.

4. Gerendás jelentése szerint mindenki várja haza Károlyi Mihályt. Nagyon várnak, Elnök Uram. Jó, hogy így van. Könnyebb lesz a munkám.

5. Bánnak az a terve, hogy mielőtt visszatérek Stockholmba, látogassak el Londonba Gerendással együtt. Arra kérlek, Elnök Uram, hogy tapintsátok ki, hogy kaphatunk-e beutazási engedélyt. Nem szeretnék kérvényt beadni, ha arra volna kilátás, hogy visszautasítanak. Ha megkapjuk az engedélyt, akkor értesíts erről budapesti címemen. Ez már azért is jó volna, hogy budapesti benyomásaimról tájékoztassalak, ha ugyan addig nem jönne haza.

Grófnőnek jó egészséget kíván, régi barátsággal és szeretettel üdvözlöl hived

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti). Közli: KMVÍ II. 405-407.

¹ Bán Antal gépész, 1918-19-ben az ifjűmunkás-mozgalom aktív tagja volt, ezért Jugoszláviába emigrált, ahol szociáldemokrata szakszervezeti vezető lett. 1943-1944-ben az SZDP értelmiségi csoportjait koordinálta. 1945-1948 között az SZDP főtítkárhelyettese, a PB tagja és iparügyi miniszter. Miután az egyesülés során 1948 márciusában kizárták a párthól, Svájcba emigrált. A magyar emigráns szociáldemokrácia vezető alakja volt 1951-ben bekövetkezett haláláig.

166. LORD VANSITTART KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Denham, 1945. december 13.)

My dear Károlyi,
Thank you for your letter of December 11th. I have today written to Eden, Butler and Law, enclosing a copy of your letter and urging them to see you.
Yours sincerely

PIL 704. f. vegyes (eredeti)

*